

VINDICIAE

PRO LIBRO TERTIO

DE REBUS, QUIBUS SUPERNA HIERUSALEM

AB ECCLESIA IN TERRIS PEREGRINANTE

COLITUR

v. 30. II Paral. vi. vers. 21. ubi Salomon affirmat, templum factum esse, ut sit locus orationis. Et III Reg. ix. vers. 3, Deus apparet Salomon pollicetur ita futurum prout ipse petierat: Ergo non est superstitione etiam privata orare in templo, « quasi melius sit etc. » Nam superstitione nunquam, et nusquam, nec in Vet. Test. licita fuit. Confirmatur ex Isa. lvi. vers. 7. *Donus mea dominus orationis vocabitur* I Reg. i. vers. 10. 11. *Anna precutum it ad tabernaculum, ubi erat arca Domini.* Item II Reg. vii. vers. 48. David. Luc. ii. vers. 37. Anna Prophettissa non recedebat a templo, *jejunis ac obsecrationibus serviens die, ac nocte etc.* Quid ad haec Amesius? 1. Ait: « In nullis templis Christianorum collocavit Deus nomen suum, singulari suo instituto, uti in templo legali. » Sed hoc gratis assumitur, nec alio nititur fundamento, quam futili illa nomen: « Non est scriptum. » Ait: « Nostra templo sunt similia synagogis potius Iudaicorum, quam templo Hierosolymitanio. » Hoc facile concedimus de Calvinisticis, Tuncarum mosqueis haud dubie similibus 3. Ait: « Exempla allata legalem cultum pertinent. » Sed hoc aperte falsum esse, evinxit vel solam S. Annam exemplum: *Ubi enim in lege fuit preceptum, ut quis a templo nunquam recederet, obserans ibi dies, et noctes?* Gerte nihil hic appetat ceremoniale, sed totum morale est, et spirituale; et quidem (quod bene notandum), opus supererogationis, seu consilii.

Ad CAPUT IV.

Quæstionem hic potissimum movet Amesus : « An ad orandum tempula institui debeat, quasi mellus sit in templo orare; etiam privatum, quam in alio? » Negativam ipse stabilire intendit. Contra quem proinde probatur Catholica veritas ex III Reg. viii.

sui argumenti; nec enim habuit quod opponeat nostra probationi desumpta ex 1 Cor. iii. vers. 16. et vi. vers. 19. Et II Cor. vi. vers. 16. *Vos estis templum Dei vivi.* Quod Apostolus intelligit per analogiam ad verum corporale templum, in quo peculiari modo Deus habitat: Ergo nisi hoc esset, Apostolus male ostenderet, Deum peculiari modo in corporibus nostris esse, eo quod sint templum Dei. 2. Quia Deus in templo citius audit, ut patet ex promissione Dei. III Reg. ix. vers. 3. de templo Salomonis. Nec est in hoc interea templo legis veteris, et evangeliae: imo potius hic argutum a minori ad majus. Si in templo, ubi erat area, tabula Mosis, virga Aaron etc. omnia umbratilia: quanto magis in templis Christianorum, ubi S. Eucharistia, SS. Reliquiae etc. asservantur? Quis credat Deum preces Ecclesie, quibus in dedicatione postulat, ut in eo loco sint aures Dei aperte, minus quam Salomonem exaudire? 3. Orationi ut actioni nobilissime, locus convenit, in quo sint omnia accommodata ad excitandam devotionem. Talis autem locus est templum. Videamus jam argumenta Puritanica.

I. — Obj. Ex Matth. vi. vers. 6. *Tu cum precaris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio precare Patrem tuum in occulto.* Resp.: Certum est, non intelligi hie materiale cubiculum, quomodo enim alias iubemur orare in omni loco? Sensus igitur est: ne queramus inanem gloriam in oratione, ubicunque ea fiat; quomodo quererent Pharisei. Sed hinc infert Amesius: « Ergo jabet hic Christus, ut species, et media hujus inanis glorie captande videntur, scil. orationes privatas palam habendo in Synagogis, et in angulis platearum i. e. ut Cajet. bene interpretatur: in locis publicis. » Resp.: Neg. seq. Si enim nec in publicis orationibus licet comparere in templo, ad evit andam scilicet speciem, et medium vanae glorie. Sed quid, queso, Puritanii dicent de Anna Prophetissa, que dies ac noctes obsecrabat Deum in templo? Benene, an male? Si male cur laudatur ab Evangelista? Si bene, cur nos idem facientes et docentes Amesius incusat?

II. — Obj. ex Joan. iv. vers. 21. *Negue in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem, Spiritus est Deus, etc.* Resp.: Verus sensus est: tempore nove legis Deus non adorabit amplius in monte Garizim i. e. ritu Samaritano, neque in Hierusalem i. e.

ritu Judaico: sed novo ritu, qui est in spiritu et veritate, i. e. qui non consistit praeципue in extermis, et umbraticis ceremoniis, sed in spirituali cognitione et amore Dei. Amesius: « Quæstio est ex professio de loco, non de præcipuo cultu: Ergo solitu questionis respicit ipsum locum, non cultus principatum, et errorem qualecumque ». Resp.: Esto, quod Samaritana questionem præcise de loco instituerit, sine dubio tamen per locum præcipue intendit scire: uter esset verus Dei cultus, Judeo-rumane, an Samaritanorum? Optime autem respondit Christus: Ne quidem templum Iudaeorum (quod haecen merito præferebatur templo Samaritanorum in Gazirim), utpote figuram futuri, deinceps valitutum, sed abrogandum: Minime autem per hoc Christus sustulit omnia per orbem Christianorum templa, in quibus Deus in spiritu et veritate, in Sacrificio Missæ exteriori, intersisque actibus fidei, spei, charitatis, Religioni etc. colitur. Vide conc. Tolet. annot. 19.

III. — Obj. ex 1 Tim. vii. vers. III. *Volo viros orare in omni loco.* Resp.: Vel cum nonnullis Patribus latiniis hoc intelligitur de privata oratione; et tunc sensus est: Non solum in Ecclesie, sed etiam in aliis omnibus locis licitum, et utile est orare. Vel cum Patribus Græcis, et S. August. intelligitur de publica oratione in Liturgia: ita ut non uno tantum loco, ut olim Iudei, sed in omnibus templis convenienti viri et mulieres ad orandum. Et hæc interpretatio nostram sententiam probat, cum qua etiam consentit Glossa Jenens, Lutheranorum. Sed his missis sequatur contra Amesius altera Catholica veritas.

§. UNICO.

Sacre aedes non tantum Deo, sed etiam Sanctis recte eriguntur et dedicantur.

Etsi sensus communis, et continua praxis Ecclesie hoc assertum approbent, refragantur tamen novatores, eo præcipue, quod ex Patribus primi, et secundi sæculi id non probetur. Sed præterquam quod argumentum negativum hic proorsus nihil official, certe Amesius negare nequit, concil. Ganguense perantiquum A. C. 361, et V. Carthag. cui S. Augustinus interfuit, de his Martyrum basilicis decreta edidisse.

Confirmatur: Quia templum Salomonis

non tantum pro oratione fuit extructum, sed etiam pro conservatione arce foderis. Atqui idem, aut major honor debetur reliquiis Christi, et Sanctorum: uti de sepulcro Domini speciatim asserit S. Hieron. Epist. ad Marcellam. Ergo sicut super arcam extriu potuit cedes sacra, ita super Christi et Sanctorum sepulera; utrinque enim est per ratio. Nec quidquam valent effugia Amesii. « 1. Quod arca illa non fuerit mosaica, sed divina. 2. Quod reliquias eo modo sacras nullas habeamus. » Imo plus habemus. Porro quod deinceps Amesius tricarat de nomine « basilicarum », que in honorem Sanctorum eriguntur, frivolum est: Quasi nempe Sancti apud nos sint reges templorum, et non Deus! quid est nugari, si hoc non est? Numquid omnes qui regnant cum Christo in regno celorum, sunt reges? Et numquid Deus ipse est Rex regum? ut de Christo et Sanctis testatur S. Joannes in Apocalypsi. Frustra vero ad crepidina Calvinistica canitiem Ecclesie Catholicae revocant Novatores. Fixum firmumque semper fuit, eritque, templum et basilicam non esse synonyma: unde licet de eadem sacra aede dicantur, dicuntur tamen sub diversa ratione. Templum enim proprie dicitur, quando erigitur ad Sacrificium; basilica vero, quatenus erigitur ad ornatum sepulcri aliqui Sancti; ut Bellarminus fusa ostendit ex Patribus: quibus Puritanii præter sanas, et cavillos insulsos nil habent quod repellant.

Ad CAPUT V.

Morem antiquissimum dedicandi et consecrandi tempia Novatores non ferunt; clamant enim hoc sapere Judaismum, maxime quod tot cæromenias, quas volunt esse superstitiosas et magicas. Et Amesius quidem universaliter pronuntiat: « Cæromenias omnes religiosas verbo Dei destitutas, cum eodem verbo, superstitione referimus acceptas ». Atque cum infra, in dedicacionibus consuetas singillatim enumerasset, subjicit: « Quedam horum sunt iudaica et Gentilia; alia sunt ridicula, omnia sunt minime praesumptiones, in Verbi divini sufficietiam, et institutionem Dei perfectionem et simplicitatem (Puritanicam), plane contumeliosæ. Ejusdem est media ordinare, cuius est fidem dare: Ejusdem signa imperare, cuius et signata communicare. » Ita Amesius. Sed

Resp. 1: Merito tempia Dei cum ingenti laetitia, et solemnitate sacrarum ceremoniarum dedicantur: tum quia id non solum probat traditio, et continua praxis Ecclesie Nov. Test. ut constat ex Patribus Bellarminis recensitis: sed etiam ex Vet. Test. exempla Salomonis, Esdrae, Machabœorum; cui festo anno a Iuda Machabeo instituto, etiam Christus Joan. x. vers. 22. 23. legitur interfuisse. Neque verum est (prout contendunt Puritanii), non convenire Christianis, ut in hoc imitentur Hebreos: nam ex solum ceremoniæ Judaicæ per Christum abrogatae sunt et improbatæ, que instituta fuerant ad figurandum aliquid in Nov. Test., quales erant circumcisio, agnus paschalis etc. Secundus est de cæromenias que fundantur in ratione naturali, quæ proinde non ad legem cæromenialem, sed ad moralem pertinent. Unde evanescit quod ait Amesius: « Legales et figurativas consecrations in Pedagogia veterum ex ordinatione Dei tales fuisse concedimus, sed sub Evangelio nullas ». Sed cur? « Cæromenias omnes religiosas Verbo Dei destitutas, cum eodem Verbo, (Puritanica glossa interpolata) superstitiones reprobantes acceptos ».

Resp. 2: Templum ita consecratum, merito sanctum et venerabile, ac divina quadam virtute præditum existimari debet. Hanc assertiōnem ait Amesius « merito impianum existimari debere: tum quia caret institutione Dei: tum quia divina virtus nullo modo in ligna et lapides derivari potest ex ordinatione et actione humana ». Sed nihil hæc probant. Si enim etiam cibi et alia per preces Ecclesie sanctificantur (sanctitate aliqua analogia et extrinseca), cur non similiter tempia? Certe templum Iudaeorum Christus ipse Matth. xxiii. vers. 17. vocat Sanctum, et sanctificare etiam alia in eo obligata: quidoi multo magis tempia Christianorum consecrata, sancta dicenda erunt?

Virtutem vero aliquam divinam templi consecratis inesse, recte probatur ex absentia demonum. Neque obstat cavillatio Amesii, who infert: « Ergo omnes demoniaci sine exorcismis liberantur, et Sacerdotes nunquam a demone tentantur ». Id enim intelligimus non universaliter, sed ut plurimum, cum in Gentilium fanis, Turcarum et Puritanorum mosqueis impuri daemons jucunde inhabitent.

Ad CAPUT VII.

Inter ritus antiquissimos Ecclesiæ Catholice est, quod in templis benedicantur aqua, oleum, panis, cærepi etc. Sed Novatores, has esse meras superstitiones clamant : at more suo, tam impie quam imperite blasphemant : neque unquam responderi possunt ad illud Apostoli I Tim. iv. vers. 4. *Omnis creatura Dei bona est etc., sanctificatur enim per verbum Dei et orationem.* Quid ad hoc Amesius ? Ait : « Se ho quidem admittere, sed insuper requirere certum ritum a Deo ipso institutum ». Sed hoc est nugatorium et vecors commentum. Si enim *omnis creatura sanctificatur per verbum Dei et orationem*, ut inquit Apostolus; nulla autem, in toto codice divino, existat certa formula, quares benedicantur; aperte sequitur, juxta hos Novatores, contradictionis propositio, nempe : nullam creaturam sanctificari per verbum Dei et orationem. Ecce ! quo prætensa illa simplicitas Puritanica deducat ! nempe, ut sub specie puri verbi Dei, ipsum verbum Dei funditus evertatur. Quæ deinceps Amesius verbos multiplicant, non eruditæ Theologi disputationi, sed popularis rabulæ declamationi convenire videntur, ideoque silentio involvenda sunt.

Gerhardus hic silet, nisi quod sub finem disp. 17. th. 486, aquæ lustrali opponat. « Quod illi jam olim contradixerint (fatente Bellarm.) Waldenses et Wicleffistæ. » Rism teneatis, amici ! Annon *pueriliter* hinc inferatur, Bellarminum esse Lutheranismi testem ? Neget si audet Titius ! An autem ea quæ duabus sequentibus, et ultimiæ thesibus Gerhardus subiicit, plus de virili habeant, decernat idem Titius : nam ex eo quod Bellarm. mentionem facit « aquarum probationis, expiationis, maledictionis », infert Gerhard. : « Ergo agnoscat Bellarminus usum lustralis aquæ a Judgeorum ritibus originem ducere. Item quæ probatio aquæ lustralis ex aqua illa probationis et maledictionis Mosaica ? » At Bellarminus tantum illa exempla Vet. Test. adducit, ut probet, quod sic illæ aquæ in Vet. Test. non siebant per incantationem, ita nec benedictionem aquæ lustralis esse incantationem, aut veram practicam necromantiae, prout calumnia bantur Wicleffistæ.

Ad CAPUT VIII.

Peregrinationes quoque rident Novatores, easque superstitionis damnant. Sed in primis negare non possunt, ex natura rei esse eam actionem scitem indifferentem, et ad minimum in aliquibus eventibus laudabilem. Nam Deut. XVI. vers. 16. instituit Deus, ut omnes filii Israel, ter in anno, ad tabernaculum vel templum Domini peregrinarentur. Deinde negare etiam non possunt, Patribus quarti et quinto secuti jam valide probatas, et usitatas fuisse ejusmodi peregrinationes ad memorias Martyrum, alias loca sancta. Frivola porro est evasio Amesii, quod « ex primis Patribus id monstrari non possit ». Quid mirum ? cum et pauca eorum scriptæ extant : et sub Gentilium tyrannide pressa Ecclesia non posset religiosas ejusmodi peregrinationes adorare ; uti nec modo Catholici in Anglia, Hollandia etc. id possunt. Quamquam etiam jam centum ante Constantiū M. annis, constet ex Eusebii et Hieronymo prægermanum esse Hierosolymas S. Alexandrum Mart. uti et S. Nicolau, et tempore Constantini S. Helenam.

De cætero clarum est, ejusmodi peregrinationes rite et pie institutas cedere in honorem Dei et Sanctorum non mediocrem. Est enim manifestum signum, Deum et Sanctos a nobis magni fieri, cum labore et pericula itinerum sponte suscipimus, ut Sanctorum reliquias invasimus : idque esse opus penitentiae et satisfactionis. Non negamus, posse peregrinaturis obrepere finem minus sincerum, et modum etiam illaudatum, sed hac per accidens sunt. Non enim nisi de pte et rite institutis peregrinationibus assertio nostra loquitur. Unde et evanescunt cavillationes Amesiane in heteroclitam pietatem contortæ.

Sed objiciunt Lutherani et Calvinisti. I. « Peregrinationes istæ sunt cultus voluntarius : Ergo Deo dispergit. » Resp. : Ante est falsum, si accipiatur in eo sensu, quo Novatores communiter utuntur in illo decantatissimo suo axiomate : « Omnis cultus voluntarius », (id est, non præceptus), « dispergit Deo. » Hoc quippe satis eversum est tom. 1. de verbo Dei, et supra de conciliis. Sed replicat Amesius : « Inexpissimum glossemæ est, voluntarium cultum dicere, qui sine ratione suscipitur ; non enim volun-

tas in hac voce opponitur rationi, sed mandato et voluntati Dei opponitur voluntas humana, etiam quæ rationem habet sapientia. Coloss. II. vers. 23. et resp. : Voluntas hic omnino opponitur rationi rectæ, quæ semper incidit cum voluntate Dei, sive præcipiente, sive considente, sive approbante. Inepte vero Novatores communiter cum Calvino cavillantur, dum *θεολογίας* ab Apostolo rejectam detorquent ad omne illud, quod non est secundum voluntatem Dei præcipiente : cum Apostolus cultum illum superstitionis Angelorum (de quo ibi sermo) merito rejicit, eo quod involvit gravissimum errorem contra mysterium Incarnationis ; adeoque talis cultus Angelorum merito dicitur voluntatis pure humanæ, et ideo superstitionis, quod a Deo aperte reprobatetur. Sed de hoc jam superius.

Confirmatur autem optime assertio Catholicæ ex Num. XXX. vers. 3. et seqq. Nempe cultum, qui exhibetur Deo per actus virtutum minime præceptos (uti sunt vota rerum non præceptum), non esse in dicto sensu voluntarios, et superstitionis ; quidquid contra nitarit Amesius. Nimirum enim falsum est quod ipse regerit : Vota ipsa libera fuisse præcepta medianibus omnibus illis circumstantiis, quibus vestiebantur. » Eius vero si hic et nunc vota fuere præcepta, ergo non fuerint vota, cum de essentiali ratione voti sit : promissio libera Deo facta de meliori bono.

Obijc. II. — « Christus nec Matth. v. nec alibi peregrinationes ponit inter ea quæ homines beatos faciunt. » Bellar. : Peregrinatio non est opus necessarium ad perfectionem, vel ad salutem. Amesius : « Si neque ad salutem, neque ad perfectionem, tum neque est præceptum, neque consilium ; tum non est opus penitentiae et satisfactionis ; tum sine dispendo perfectionis potest omitti, imo debet etc. » Respond. : Primum, et secundum illatum sunt manifeste falsa ; quia, dummodo utile, etsi non necessarium, sit ad salutem, et perfectionem aliquod opus, sufficit ad consilium, et ad penitentiam, ac satisfactionem. Tertium illatum verum est de posse, falsum de debere. Cor enim oportebit omittere bonum opus liberum ?

Ad CAPUT IX.

« Quoniam non tam de re ipsa disputat aduersus nos Bellarminus, quam cum suis, de modo quo vota Sanctis nuncupantur, idcirco satis hic erit animadvertere breviter in ejus assertiones, » inquit Amesius. Sed meminisse hic debebat, Erasmus, eo quod in colloquio *Naupfragium* inscripto, vota que Sanctis nuncupantur, irriferit, aliosque similes lapsus commiserit, merito inter Semichristianos numerari meruisse. De cetero inter Catholicos nulla est controversia : an possint aliquo modo vota etiam Sanctis nuncupari ; id enim jam olim factum esse, constat ex Euseb., Theodoret., Augustino etc. Similiter convenimus in hoc : Alien promittit manus Deo, alter Sanctis. Deo enim promittitur in signum gratitudinis erga primum principium omnium honorum, et in recognitionem beneficij ab ipso tamquam a primo auctore accepit ; ac proinde illa promissio est cultus latræ : at Sanctis promittitur aliiquid in signum gratitudinis erga intercessores, per quos a Deo beneficia accepimus ; ac proinde illa promissio non est actus latræ, sed dulæ. Idcirco jam nulla lis superesse potest, nisi de voce voti ; an scilicet nomen generale, quod dicatur analogice de promissione facta Deo, et Sanctis ; quo modo orationes et cultus quoque se habent ? an vero sit nomen speciale, quod solum dicitur de promissione Deo facta ? sicut Sacrificium non dicitur nisi de munere quod Deo offertur.

Dicendum ergo : Nomen voti ex usu Ecclesiæ esse dicto modo generale. Nemo enim anderet dicere : Sacrificio Deo, et B. Virgini. Omnes autem dicimus : Vovo Deo, et B. Virgini, vel simpliciter : Vovo B. Virgini. Si petas : Cur ergo non etiam Sanctis adhuc viventibus promissio facta possit dici votum ? Resp. : Disparitas est. I. Quod promissio Sanctis cum Christo regnantiibus facta simili sit promissione qui fit Deo, quam quæ fit mortali. Quod enim Deo et Sanctis beatis promittimus, non potest iis esse utile, sed nobis, adeoque tantum sit in signum honoris, et gratitudinis ; secus est de Sanctis in corpore mortali existentibus. 2. Votum non convenit Sanctis nisi quatenus sunt Dii per participationem, quales esse certo scimus jam omnes beatos ; sed de Sanctis nobiscum adhuc viventibus non

certo scimus. 3. Sancti in celo jam sunt re ipsa beati et gloriosi, filiique Dei, ac dii quidam per participationem : at Sancti nobiscum viventes, magis in spe, quam in re beati et gloriosi sunt, ac proinde quæ his promittuntur, non dicuntur vota.

Quia his Amesius objicit, mereæ nugæ sunt et ludibria, in sequivocatione « Religio-nis, et religiosi actus » sita, quæ ex alibi dictis facile dissipantur. Unde cum ait : « Creatura igitur fit objectum religiosi cultus per se. Quid est idolatria, si hoc non est ? » Item, cum sub finem carpit, quod Bellarmius Santos dixerit deos quosdam per participationem ; manifeste calumniantur Catholiceos, quasi honorem Deo debitum tribuerent creaturis. Sed mirum est, quod hic Puritanus non similem calumniam regio Psalmiste affingere ausus sit, cum hic de Judicibus mortalibus pronuntiarit : Ergo dixi : *Diu estis etc.* Hoc nimurum est ener-vare Bellarmium ! In ceteris nugis, quas producit contra peregrinations et vota, nil novum, nil viro Theologo dignum habetur. Nimurum, omnis orum sapientia in sequivando versatur.

Ad CAPUT X.

• Neque hic digestas habemus controversias, » inquit Amesius, « Sequemur igitur vestigia illæ Bellarmini, que videntur nota-tanda. » At quid hic vocat, « digestas habe-re controversias ? » Si idem est quod bona methodo propositas ? nihil desiderandum in Bellarmino, qui hic primo disceptat : An dies festi sint a Christianis celebrandi. 2. In particular tractat de die Dominicana, de Paschale, Pentecoste, et cæteris festis Domini. 3. De festis Sanctorum, quæ non pa-trum oderunt Novatores, quod idolatriam sapere eis videantur etc., ea tamen nedum ex usu quinque primorum saeculorum, sed etiam ex ratione in SS. Scripturis fundata a Bellarm. defenduntur. Quid hic non me-thodicum et digestus ? Quod si « digestas habere controversias » Amesius idem sit, quod apud physicos est : Habere cibos a stomacho bene subactos et digestos : verum dicit, sicut alibi, ita et hie « non se habere controversias Bellarmini digestas. » Sunt enim stomacho Lutherano-Calvinistico di-gesta minima difficiles. Videamus tamen quid præcepit Amesius digerere nequeat.

Bellar. I. — Festa Christianorum non

solum ratione ordinis et politie, sed etiam ratione mysterii celebrantur, suntque dies festi vero aliis sanctiores, sacraiores, et pars quædam divini cultus : Amesius 4. « Nulla festa (de jure) sunt Christianorum, quæ non sunt a Christo instituta. » Sic est, nisi saltem mediate instituta sint a Christo per suos Apostolos, eorumque legitimos Successores. Alioquin enim ne diem Dominicanum quidem, nec Pascha celebrare oportet. Ubi enim Puritanus hoc nobis ex Evangelio legent ? Amesius 2. « Potest festum celebrari ratione mysterii, ut occasione aut cause : et tamen non ratione mysterii, ut affectionis inherantis : sed eo respectu tantum ratione ordinis et politie. » Resp. : A Puritanis hoc fieri posse, transeat : sed a veris et Catholicis Christianis fieri nequit. Amesius 3. « Dies festi ab hominibus non possunt fieri sanctiores et sacraiores : quia homo non est Dominus et dispensator sanctitatis. » Resp. : Non quidem possunt fieri sanctiores sanctitate vera, intrinseca : cum hujus omnes aliae creature preter rationales sint incapaces : possunt tamen fieri sanctiores et sacraiores deputatione extrinseca, significatio mystica, et ad cultum divinum obligatione : sic in Decalogo edixit Deus : Memento ut diem sabbati sanctifices, etc. Amesius 4. « Cultus omnis verus et legitimus a Deo ipso est institutus. » Resp. : Si intel-ligit, mediate, verum dicit : si immediate ? cur non potest tabulas, ubi cultas dei Dominicæ, Pascha, Pentecostes, Nativitatis legatum institutus. Sed contra diem Dominicam Amesius replicat. 1. « Ex uno die, » inquit, « non possunt probari multi. » Sed cur non ostendat disparitatem ! Amesius. 2. « Dies Dominicus non est proprio loquendo dies festus, sed maior quid : sicut Sabbathum Iudeorum, ut superius quid distinguatur in Vet. Test. a Chaggim illis, quorum sit mentio Deut. XVI. vers. 3. » Resp. : Silita, ut ait Amesius. Jam sic arguimus : Si Ecclesiæ potuit diem dominicam, maiorem omni festo, sine præcepto divino (aut ostendatur hoc ex Evangelio), instituere ; cur non potuit et alia festa minoria ? Porro « mystica significatio in die Dominicæ respectu Resurrectionis Christi, » non oritur ex natura rei (ut insulse putat Amesius), sed ex mera deputatione extrinseca per Apostolos facta. Sed qui curaret Apostolos Puritanus nostri, qui mox conceptus verbis profiteretur : « Posse tolli solemnes dies Natalis, Passio-

nis, Resurrectionis, Ascensionis, et Pente-costes, nullo alio religiosis incommodo, quam simplicitatis et puritatis » (Calvini-stica) « prime, hac in parte restituæ. » At dies istos solemniores de Apostolicæ traditione descendentes, et in tota Ecclesia Christiana semper servatos (ut testatur S. August. epist. 418. et 419), velle tollere, non potest esse Christiani, sed vel Jndæi, vel Mahometani, aut Pagani. Et hoc, ni fallor, mecum fatebuntur plerique omnes etiam Lutherani et Calvinisti. Huc nempe tendit iste Puritanismus, ut nec vestigium maneat præsepi pietatis Christianæ, in sensu hominum occursens. Annulatur scilicet præceptum Angelicam, sed Luciferi.

Bellar. II. — Observatio certorum dierum festorum, recte præcipiatur in Ecclesia, lego obligante conscientiam, etiam citra contemptum et scandalum. Hæc assertio satis probata manet ex iis quæ dixi de potestate legislativa Ecclesie. Videamus quem hic arietem interroget Puritanus : « Qui non possunt facere diem festum, non possunt auctoritate sua observationem talis diei præcipere : sed Ecclesia non potest facere diem eo modo festum, quo Bellarmius festum antea descripsit : quia non habet potestatem in dies, ut eorum naturam commutaret ; non in sanctitatibus, ut affingat illam cui giebas veit : non in animas hominum, ut imponat ipsis leges. Ergo. » Resp. : Hoc argumentum laborat grandi vel incisitia vel malitia. Supponit enim, quod « facere diem festum » sit aliquis effectus intrinsecus, et physicus in ipso die. Hic vero non tam error, quam fatuus, aut delirium censori potest. Supponit aque insulce, sanctitatem et consecrationem nullam dari, nisi quæ physice subiecto gratiam intrinsecam conferat contra receptissimam SS. Scripturarum testimonia, que, loca, tempora, vasa etc. divino cultui destinata, extrinseca quadam, et analogica sanctitate aspersa, et consecrata passim docent : Quam vero absurdæ haec et similia ab Amesio ad Puritanismum suum tuendum, fingantur, vident etiam Theologia tirones. Supponit denique, nulla auctoritate, nisi divina immediata posse ullum festum præcipi : quod supra eversum est, et hic etiam ex ipsis Amesii principiis reverti potest. Ipse enim hic num. 10. fatetur : « Diem Dominicum esse ex imperio » seu præcepto colendum. Idem ideo supra tamquam primum principium inculcat :

« Nullum nisi in verbo Dei expressum dari præceptum obligans in conscientia. » Idem nihilominus (etsi rumpatur), ostendere nequit, ubinam in universis SS. Bibliis continetur præceptum colendi diem Dominicam. Aperte ergo cogitur, vel negare, quod existet ullum præceptum de colenda die Dominicæ : vel concedere, quod id possit ab Ecclesia præcipi. Videatur tamen sibi rimam, qua elabatur, inveniens ; ait enim : « Institu-to diei Dominicæ est juris divini, ac proinde imperio Dei, Ecclesia solo ministerio in-dicatur. » At, vel per « Ministerium » intelligit auctoritatem imperandi divinitus Ecclesie collatam ; et sic sentit nobiscum, et reipsa fatetur, Ecclesiam habere auctoritatem (non a se, sed a Deo collatam), præcipiendo dies festos ; vel per « ministerium » intelligit nudam promulgationem Ecclesie a Deo præceptam ; et sic juxta suum pri-mum principium cogitur ex S. Scriptura ostendere : ubinam Deus præcepit Apo-stolis permutationem diei sabbati cum die dominica. Sane Exod. xxxi. vers. 16. Num. xxviii. vers. 25. severissima lex fertur de sabbate colendo : Et si tantum insistatur littera, illa verba (*in generationibus suis, etc. pactum sempiternum, signum perpetuum, etc.*) innunt legem fore sempiternam, in qua dispensari non queat. Et tamen hodie non observatur etiam a Lutheranis et Calvinisti, ne debet ab illo observari. Unde hoc ? Certe non ex verbo Dei scripto ; aut si ita, legatum nobis inde, sine suis glossis ? Ergo ex traditione Ecclesie, ejusdemque præcepto. Numquam ex hoc labyrintho se extricabit Puritanus.

Bellar. III. — Pium et bonum est colere festos dies Sanctorum, qui dicantur Deo in memoriam Sanctorum, ita tamen, ut honor illorum dierum immediate, et terminative pertineat etiam ad Sanctos ; qui honor est religionis (ut Religio est nomen generale) non quidem latræ, sed dulæ. Amesius 4. « Si pium et bonum esset instituire dies festos, tota haec pietas melius collocaretur in tot commemorationibus factorum Christi, quot Ecclesia ferre posset, quam ut ad Sanctos iretur ». Respond. : Amesius videtur ignorasse finem adæquatum festorum, qui est, ut Deo gratias agamus pro gloria Sanctis in bonum Ecclesie collata, atque ut eorum exemplis ad imitationem accendamus. Prins illud in sola factorum Christi festiva commemoratione non peragitur : neque ei-

iam posterius sola factorum Christi contemplatione satis apte obtinetur : cum fragili Christiano facile ea cogitatio obrepere possit : nimis arduam et impossibilem sibi esse actionum Christi imitationem. Unde sapienter S. August. lib. de agone Christi cap. 41. monet : « Si multum de nobis sentimus, dignemur imitari eum, qui Filius Altissimi vocatur : Si parum de nobis sentimus, audemus imitari Piscatores et Publicanos, qui eum imitati sunt etc. ». Denique Deus in Sanctorum suorum honoribus honoratur ; et cum illos ipse se glorificantes glorificeat, cur non et nos per festiva gaudia idem faciamus ? Amesius 2. : « Dicare diem Deo in memoriam hominis, ne Judei quidem in sua pædagogia docebantur, nedum quod id convenient cultui Novi Testamenti ». Resp. : Quid mirum, in illa Iudeorum pædagogia id non factum, cum Sancti Vt. Test. ante Christi Ascensionem gloria celestis non patuerit ? Certe Ecclesiam Christianam hoc etiam tribus primis saeculis observasse, constet ex Patribus a Bellarri. adductis, quibus Amesius nihil habuit quod opponere, præter nœniam suam puritanicam : « Non est serit ptum in SS. Bibliis. » Amesius 3. : « Si hono-

diei festi pertinet ad Sanctum, tum pars quedam divini cultus pertinet ad Sanctum ; haec enim sunt verba Bellarmi cap. 10. ». Dies festi sunt pars quedam divini cultus. Resp. : Sunt equidem haec verba Bellarmi. Sed fraus est Amesii, quod verba Bellarmi, aperte de die Dominicæ, et festis Christi dicta, ad Sanctorum festa detorquunt. Quamquam cultus Sanctorum, saltem mediate et ultimate, semper est etiam cultus divinus. Deinde non sequitur (ut vult Amesius). « Quod si honor diei festi immediate pertinet ad Sanctum, tum non dicatur Deo in memoriam Sancti, sed potius memoria Sancti in honorem Dei » : utrumque enim simul decentissime fit. Nec firmior est collectio Amesii, cum sic ait : « Si dedicatio diei sit honor duliae, tum ille cultus, qui in tota Scriptura Deo tribuitur, est dulia. » Resp. enim : Eisi aliqua dedicatio diei (festi scilicet aliquorum Sanctorum Nov. Test.) sit dulia, ad latram sine dubio pertinet dedicatio diei Dominicæ, Pascha, Pentecostes, itemque sacrificium, votum, juramentum stricte sumpta, et si qui sunt alii actus latræ in S. Pagina commemorati.

FINIS VINDICARUM IN TOM. II. CONTROVERSIARUM.

VINDICÆ

PRO LIBRO PRIMO

DE SACRAMENTIS IN GENERE

Ad CAPUT I.

Non est hic in limine dissimulanda Amesii dedicatoria, qua tam impie, quam adulatore heresi sue sacramentarii præluisit. Sunnos Frisorum proceres, hoc est, quam rerum humanarum peritos, tam divinarum et Theologie rudes, eosdemque partarios Calvinistas, cause sue, contra Catholicam Ecclesiam agendæ, arbitrio delegit. Capita vero ejus accusationis sunt haec quinque.

I. — « Sacraenta, inquit, et sacramentalia varia obrudunt mundo Pontifici pro Christianis, quorum nulla mentio in Testamento Christi. An solu ipsius testamentarii esse impune licet ? » Resp. : Sacraenta, hoc est, signa efficacia gratie, solus Deus Homo nobis ad salutem instituit, ac testamento reliquit. Neque vero testamentum hoi aliud, quam nuncupativum fuit; nec testes alio et testamentarios, nisi suos Apostolos, eorumque ad finem mundi successores esse voluit. Hos autem nullum, addendo, vel subtrahendo, intervertisse haec tenus sacramentum, vel ipsi schismatici Greci cum septem nationibus orientalibus agnoscent. Pleraque vero ut e medio tollerent, et omnia depravarent, unde Neo-Evangelici didicerint, nisi vel a nocturno Lutheri magistro, vel a privato eujustis vertiginis spiritu ?

II. — « Commutationem vulgaris farinæ venditant in coelestem substantiam Domini nostri Jesu-Christi. Annon inter Alchymistas illos numerant debent, qui quæstum querunt ex impostura ? Devorant quotidie, et muri bus etiam nonnumquam comedendum relinquent quod adorant : miseros Ethnicos, et

Mahumetanos infelices illius Averrois voti damantes : Quoniam Christiani mandant Deum quem adorant, sit anima mea cum Philosophis. Quæ cause dici potest, cur non pro Christianismi prævaricatoribus habeantur ? » Respond. : Christianismi prævaricatores, et prædotores merito censentur hodie Sacramentarii præcipue, qui sub larva nominis *Christiani reformati*, et sub cortice verborum sacrorum, totam Christi Doctrinam, Ecclesiamque, Gentilibus, et Mahumetanis exhibilandam prostituant. Si enim recte isti cum Averroë malunt « animam suam esse cum Philosophis, quam manducare Deum, quem adorant » : quidni etiam recte iidem dixerint : « Si Christiani adorant Deum unum in tribus personis, et unam personam in duabus naturis, sit anima mea cum Philosophis ? » Sane haud facilis capit ratio naturalis hoc, quam illud ? ne minus aperita sunt haec (*Hoc est corpus meum*) quam illa (*Ego et Pater unus sumus*). Vere inter tot blasphemæ mendacia, in libro de « Arte nihil credendi », pronunciavit Godefridus a Valle (A. C. 1572. Parisis ob tantum impudentem combustus, ut testatur Maldonat. in cap. xxvi. Matth.) « qui eam artem perdere velit, debet prius fieri Calvinistam. »

III. — « Sacrificare sese profiteantur Christiani, et de tanto facinore magnifice gloriantur. Quid aliud faceret Draco ille magnus, rufus Apoc. xii. si viras haberet odio suo pares ? » Resp. : Profiteantur idem quod S. Andreas Apostolus coram Aegea tyranno professus est, scilicet : « Ego omnipotenti Deo immaculatum agnum quotidie sacrificio, qui cum sit vere sacrificatus, et vere a populo carnes ejus manducatae, integer perse-